

ВІД МИКОЛАЯ ДО РІЗДВА

Знастанням зимових свят у природі справді мовби розпочинається щось нове. Здається, вона починає писати неповторну зимову казку. І так мудро все те робить, що ми й не помічаємо, як звичайнісінькі буденні речі несподівано перетворюються на чарівні й небачені. Цебто — на свята. Дивовижні, прекрасні свята!

Напевно, чи не найдужче ми любимо зиму саме за унікальну поезію її неповторних свят, за ту казкову стихію, в якій перебуваємо від свята Миколая до Різдва. Часом навіть здається, що кожної такої зимової ночі й кожного такого зимового дня до нас промовляє кожне Боже створіння — і тваринка, й пташка, і деревце, й засохла бадилінка в полі. І той, хто ще не чує їхньої мови, нехай тільки завмре на хвильку-другу і прислухається — неодмінно почує!

А як же ж гарно, що дітям у такі свята дозволяється довго-довго не спати й бути не лише глядачами цікавених дійств, а й брати в них неабияку участь. Власне, без дітей зимові свята годі й уявити.

Знавці наших давніх звичаїв називають день Святого Миколая веселим народним святом. Колись і справді його святкували дуже весело — славили Святого Миколая за те, що він не кидає

в біді ні людини, ні звіра, ні птаха. Він допомагає всім, хто потребує його ласки та опіки. Недарма про нього оповідають силу-силенну легенд, у яких він відомий як Микола Чудотворець. А надто люблять Святого Миколая діти, бо щоранку 19 грудня вони знаходять чи під подушками, чи в своїх черевичках чудові гостинці. Вони напевно знають: то дарунки від Святого Миколая, який не оминає жодної чемної, слухняної дитини в Україні.

Свято Різдва Христового починається 6 січня зі Святвечора і святкується три дні. До Святвечора в кожній оселі готують 12 пісних страв, серед яких неодмінно була кутя та узвар. На покуті на столі ставлять ще й Дідуха. Так зветься солом'яний сніп із колосся. Цього вечора Дідух набуває чудодійної сили і приносить господарям у хату щастя й достаток.

Починаючи з Різдва і до Водохрещ співають колядки, які виникли ще до прийняття християнства. Колядки виконували лише парубочі гурти, котрі перевідували селян і вшановували господарів та їхніх дітей, бажали родині щастя і здоров'я, всіляких статків та щедрого врожаю. В дохристиянські часи їх виконували лише навесні, оскільки під цю пору святкували Новий рік. Згодом, коли Володимир Великий прийняв нову віру, новолітування перенесли на осінь, а ще пізніше — на січень. Зміст колядок не змінився, замінено хіба що імена дохристиянських богів Ісусом Христом та Матір'ю Божою. І тепер у колядницьких гуртах беруть участь хлопці. Вони вибирають свого ватагу, розподіляють між собою ролі Кози, Лікаря, Міхоноші та інших жартівливих персонажів і обходять з ними односельців.

Тільки-но зблисне Різдвяна зірка, запахне святвечеря на столі, треба буде нести коляду дідусям, бабусям, недужим і самотнім людям, яких годиться в таку пору перевідати. А як завмирає серце, коли почуєш веселий гомін ізнадвору — колядники! Від їхніх дзвінких голосочків, від їхньої золотої зірки, яку вони

здіймають високо над головами, яснішає, здається, в цілیم світі. Все перетворюється на казку, на дивовижне свято, яке розкочується радісною луною від села до села, від міста до міста, від краю до краю. Нема йому ніде ані заметів, ані перепон, лиш чути по всіх усядах:

*Нова радість стала,
яка не бувала.
Над вертепом звізда ясна
світлом засіяла...*

І потім із одного кінця гукають: «Христос родився!» А з другого так само гучно відповідають: «Славимо Його!» Тоді знов — колядка за колядкою!

А за тиждень — щедрівка за щедрівкою! 13 січня відзначаємо Меланку, або Щедрий вечір, а 14 січня — Святого Василя, або старий Новий рік, коли шанують святого Василя і завершують вшанування господаря і роду. На Щедрий вечір на столі неодмінно має бути не пісна, а щедра вечеря з кутею і всілякими смачними стравами — тут і ковбаси, і холодець, і шинка.

Того ранку при сході сонця примічають прикмети наступного року: чи буде добрий урожай, щастя і здоров'я в хаті, достаток. Особливо уважають на гадання, скажімо: хто перший зайде до хати — чоловік чи жінка. Зрання діти вже на вулиці. Цілий день до хати навідуються посівальники — малі й молоді, веселі та кмітливі. Сіють на господаря пшеничним зерном і дзвінко виспівують щедрівки до самих Водохрещ.

Неповторні свята Різдва нагадують виставу, що запам'ятовується на все життя. Нехай же з нами всіма буде, як мовиться, Бог у дорозі на кожному броді, на перевозі! Нехай щоразу наші душі зіграє незгасне світло прадавніх українських свят!

Галина Кирпа